

Guerras tschuffas

Algeria 1954 – 1962, Irac 2003 –?

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **La moda e maniera co che la schuldada americana e britannica tracta ses praschuniers da guerra en l'Irac ha indignà il mund e creschentà l'antipatia e schizunt l'odi envers ils Stadis unids (SU). Ma ins n'astga betg sa smirvegliar. In'armada d'occupaziun vegn il pli savens adaquella da violar dretgs umans sch'ina part relevanta da la populaziun la cumbatta cun ina guerriglia da resistenza.** Uschia èsi en l'Irac, conquistà 2003 dals SU e lur alliads cun in'agressiun militar. Uschia èsi stà 1954–1962 en l'Algeria, conquistada da Frantscha en il 19avel secul cun aggressiuns repetidas, pajais suttamess nua che la pussanza d'occupaziun aveva adina discriminà ils indigens. Las polemicas davart il diever da la tortura tras l'armada franzosa ha bullà l'entira guerra da l'Algeria. Era perquai ha president Jacques Chirac, sco veteran da lezza guerra, refusà da l'entschatta ennà da far part da la conquista da l'Irac. Il scandal da las praschuns iracaisas vegn a mudregiar anc ditg ils SU e la Gronda Bretagna.

Torturar fa part dal sistem

Il Comitè internaziunal da la Crusch cotschna (CICC), sa basond sin interrogaziuns en 14 praschuns, ha elavurà in rapport snuaivel davart las numerusas violaziuns dal dretg umanitar internaziunal tras las forzas militar. La coaliziun. La «NZZ» dals 12 da matg resumescha (p. 3): «Sut la controlla dals occupants americans e britannics han ins maltractà sistematicamain praschuniers cur ch'ins spetgava d'els infurmaziuns relevantas, (...) e quai cunzunt tar interrogaziuns atras persunal militar e civil dals servetschs secrets». La resumaziun descriva las

Cumbatter il mal? La guerra en l'Irac è ina guerra tschuffa.

KEYSTONE

torturas pratitgadas e cuntinuescha: «Ils pertutgads duain avair resentì umiliaziuns sexualas sco vaira turpegiusas (...). Il rapport scriva ch'il servetsch secret haja duvrà sistematicamain tals turments (...) e ch'il CICC saja intervenì pliras giadas tar las autoritads cumpetentas pervi da maltractaments durant interrogaziuns (...). Ma lezzas intervenziuns han gidà be per part; era suenter maltractav'ins vinavant en las pliras praschuns.» Torturar praschuniers tar interrogaziuns fa pia part dal sistem. Il magazin «Newsweek», redigì a New York e stampà a Winterthur, commentescha manidlamain lezzas revelaziuns en ses numer dals 17 da matg, citond ina collavuratura da l'or-

ganisaziun «Human Rights Watch»: «Ils SU mainan in 'gulag', ina rait da praschuns en l'entir mund, nua che las normas giuridicas internaziunalas n'han nagina influenza» (p. 31). Plis schuldads «rapportan ch'il servetsch da spiunagi als haja ditg da 'schlucrar quest schani per nus', da 'garantir che quest schani passentia ina notg nauscha' e da 'dar ad el il tractament'» (p. 32). Tge «tractament»? Il magazin citescha lura las torturas descrittas dal CICC, t. a. fridas e «plis dis d'isolaziun totala dal praschunier blut bluttitsch en ina cella tuttafatg stgira».

Plainpudair a la soldatesca

«Jau as dun plainpudair absolut [carte

blanche']». Quai, pli u main, ha ditg, il 7 da schaner 1958, il minister socialist [franzos] Robert Lacoste a general Massu. Plainpudair per purifitgar Alger da la Front da liberaziun naziunala d'Algeria (...). Lez di ha guvernatur Serge Baret firmà il decret suandant, ina vaira premiera, sin urden da minister Lacoste: 'Art. 1. Tuttas cumpetenzas da polizia, confidadas normalmain a l'autorità civila, (...) vegnan confidadas a l'autorità militar. Art. 2. General Massu, cumandant da la 10avla divisiun da paracadaders, vegn incumbensà d'exequir quest decret' (...). Mintga schuldà (...) dastgava arrestar mintga uman (...) e l'empraschunar (...) en in lieu isolà per l'obligar a discurre (...). In urden secret, firmà da Massu ils 4 d'avrigl 1957, scumandava da numnar il dumber e l'identità da las persunas arrestadas (...). Bleras èn mortas pervi d'interrogaziuns. Mintga di gievan sutuffiziers, cun camiuns cuverts, ad allontanar muribunds e baras dals lieus d'interrogaziun. Cun ina pistola u in stilet mazzavan els ils muribunds» (1). Il schurnalist che fa endament uschia la battaglia d'Alger ha pudì s'entupar cun general Massu en november 1957, cun la cundiziun da tashentar lez raschieni en sia gasetta: «Varsaquantas frasis [da Massu] m'han deprimì ditg: 'La tortura? S'enclegia che nus l'applitgain (...). Co pudessan nus far autramain?'» (2).

Persvas da cumbatter il mal

Minister Lacoste e general Massu discurrevan ed agivan sco autoritads d'ina pussanza mundiala, tenor ils plects da François Mitterrand (1916–1996), lezza giada minister da l'intern, ils 12 da november 1954: «Da la Flandra [franzosa cun Lille, G. S.-C.] al Congo datti la lescha, be ina naziun, be in parlament; uschia vul la constituziun»

(3). Grazia a ses vast imperi valeva la Frantscha sco ina victura da la guerra mundiala e commembra permanenta dal Cussegl da segirtad da las Naziuns unidas. A Paris han ins negozià e sutascrit 1947 ils patgs da pasch cun ils alliads da Hitler; quel cun l'Italia ha schizunt attribuì plis vitgs e culms alpins a la Frantscha. Questa era ina commembra prominenta da l'Organisaziun dal patg da l'Atlantic nord (fundada 1949). Bliers uffiziers superiors franzos en l'Algeria cumbattevan perquai la Front da liberaziun da l'Algeria sco il piz d'ina lantscha comunista «en la terza guerra mundiala, guerra da la revoluziun per conquistar il mund» (4). I manegiavan da defender l'Occident, impedind la nashientscha d'in'Algeria libra che possa dar basas sper il Mar mediterranean a l'armada e la marina da l'Uniuin sovietica. En lezza guerra mitica duvravan Massu e ses camarats tuts mezs a disposiziun. Ils regents e generals da Paris ed Alger eran persvas da cumbatter il mal en num dal bain. Uschia statti er oz cun l'equipa da George W. Bush che ha detg 2003 da conquistar l'Irac per liberar il mund dal terrorissem e promover la democrazia en il Proxim Orient. Ils fritgs da sia «cruschada» po mintgin vesair en l'Irac, Palestina e fin a Madrid.

1) Jacques Duquesne, *Pour comprendre la guerre d'Algérie*. Paris (Perrin, ISBN 2-262-01827-8) 2001, pp. 69-73.

2) Jacques Duquesne (sco nota 1), p. 13.

3) Cità en Raoul Girardet, *L'idée coloniale en France de 1871 a 1962*. Ediziun da satg «Pluriel». Paris (Table Ronde, ISBN 2-253-02141-5) 1972, p. 339.

4) Cità en Raoul Girardet (sco nota 3), p. 343.